

УДК 930.25:069.5:7:908(477.41-21)(092)

Наталія КОСТЕНКО
(Переяслав)**НОВІ НАДХОДЖЕННЯ ДО ФОНДІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНОГО ЗАПОВІДНИКА «ПЕРЕЯСЛАВ» У
2022 Р.: АРХІВ М. І. СІКОРСЬКОГО**

У статті розглядається сегмент нових надходжень до фондової колекції НІЕЗ «Переяслав» – фото та документи з особистого архіву Михайла Івановича Сікорського.

Ключові слова: Михайло Сікорський, музеї, фото, особисті документи.

Серед великої кількості нових матеріалів, що надійшли до фондів Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» упродовж 2022 р., значну увагу привертає особистий архів видатної особистості та творця переяславських музеїв – Михайла Івановича Сікорського. Його непересічний талант, вміння створити об'єкти, які ось вже протягом багатьох десятиліть викликають невіддільне зацікавлення у відвідувачів, а також комунікаційні навички, в чергове підтверджуються великою кількістю світлин, листів, візиток та інших зразків активної соціальної та культурно-просвітницької позиції Михайла Івановича.

Представлена колекція містить близько чотирьох сотень світлин із різних періодів життя М. Сікорського. Найдавніші з них розповідають про студентське життя молодого Михайла, його перші роки перебування у Переяславі. На одному з таких фото навіть вказано дату та автора «М. Каргер, 1956 р.». Є невелика фотосесія 1950-их рр. на фоні квітучого бузку біля переяславського історичного музею. Приблизно тоді ж зроблено кілька світлин на ганку історичного музею. Дуже колоритним є зображення Михайла Івановича, одягненого у козацький жупан. 1959 р. датується вже до цього відома світлина, на якій Сікорський стоїть поряд зі своїм товаришем та наставником, першим президентом Академії архітектури України Володимиром Заболотним та відомим радянським археологом, дослідником Переяслава давньоруського періоду Романом Юрою. Є світлина і з самих розкопок, на якій Михайло Іванович активно працює на рівні з іншими археологами.

60-ми рр. минулого століття датуються фотографії з'їзду керівників музеїв. Судячи з елементів вбрання – це представники з усіх куточків Радянського Союзу.

11 світлин розповідають про відпочинок у Криму 1964 р. – Михайло Сікорський разом з іншими екскурсантами позує на фоні найвідоміших туристичних об'єктів півострова.

Велика кількість фотографій розповідає про поїздки різних років директора переяславських музеїв за кордон. Разом з Михайлом Жамом зображені на Палацовій і Сенатській площах та на фоні палацу в Петергофі –

кінець 1960-их рр. Ще одна поїздка до Ленінграду вже наприкінці 70-их рр. – разом з колективом на фоні Олександрійської колони та Зимового палацу. Дві поїздки до Ташкенту – взимку та влітку. У 1982 р. Михайло Іванович робить кілька фото на згадку на фоні Тадж-Махалу.

1970-ми рр. датуються і декілька світлин Сікорського з колегами. Три фотографії зі святкування дня музейника колективом історичного музею на подвір'ї Ольги Іванівни Новородовської (1972 р.). Розмова на центральній вулиці музею просто неба з реставратором-покрівельником Андрієм Євдокимовичем Кравченком. Колектив заповідника під час екскурсії до Києва. Особливу увагу привертає світлина 1978 р., на якій на ганку Переяслав-Хмельницького історичного музею стоять молоді співробітники на чолі з директором М.І. Сікорським – колектив, який створив більшість існуючих на сьогоднішній день експозицій: О. Р. Коломієць, В. В. Нікітіна, З. П. Соболев, Г. М. Бузян, В. М. Дем'янчук, Г. І. Козій, Л. О. Годліна, Л. С. Чередніченко, В. П. Мельник та багато інших. Жінки тримають в руках букети бузку.

На світліні 1984 р. – свято останнього снопа – у вишиванках на фоні літнього пейзажу хранительки музейної старовини Г. Козій, Н. Грукач, М. Зачепа, Г. Лебедева, Л. Пучкова, Г. Дяченко, Н. Вишаровська.

Три фото того ж року зі свята на Базарній площі – працівники різних музеїв заповідника спостерігають за святковою програмою. Дві світліни кінця 80-их рр. – на лавці на фоні сільської управи сидять М. І. Сікорський та реставратор-ветеран, автор проєктів кількох музейних павільйонів Ф. Ф. Дарда.

Про родину Михайла Івановича у даній колекції розповідають лише 3 фотографії того періоду. На одній з них він позує зі своїми братами, сестрою та їх дітьми і онуками на сходинках під київським будинком з адресною табличкою «проспект Радянської України 26 а», на іншій – Сікорський стоїть з дітьми та онуком свого брата Івана. На третій – молоде подружжя, його племінник, під час весілля відвідує на цвинтарі могилу Марії Іванівни Сікорської.

Дуже теплі відносини мав Михайло Іванович з відомим українським скульптором Ігорем Зарічним, автором пам'ятника «Слову о полку Ігоревім» у Переяславі, про що свідчать їх спільна світлина з дарчим написом від скульптора та фото портрету М. Сікорського, створеного Зарічним 1999 р.

Цілий ряд фотографій, зроблених з прижиттєвим біографом Сікорського, письменником та журналістом Миколою Махінчуком. Його книга про створення місцевих музеїв та сторінок із життєпису Михайла Івановича «Переяславський скарб» в силу своєї популярності декілька разів перевидавалася з різними доповненнями.

Кілька десятків світлин ілюструють бажання Михайла Сікорського особисто проводити екскурсії по переяславських музеях, захоплено розповідаючи про своє дітище. Це найрізноманітніші групи відвідувачів і в музеї-діорамі, і в історичному музеї, на різних локаціях у музеї просто неба.

Про співпрацю з іншими культурно-науковими організаціями розповідають знімки з головою Українського товариства охорони пам'яток Наталією Булаєвською під час спільних заходів та конференцій, починаючи ще

з 80-их рр., зокрема ряд фото з конференції у с. Германівка Обухівського р-ну. Автором світлин є старший науковий співробітник НІЕЗ «Переяслав» Юрій Авраменко.

Про тісну співпрацю з міським головою Григорієм Сокуром свідчать серії спільних світлин з відкриття виставки у Софії Київській, відкриття Меморіалу слави у Переяславі, відкриття пам'ятника Святому Єфрему на території лікарні, відвідини нашого міста закордонними делегаціями.

Про міцну дружбу двох авторитетних науковців – Михайла Сікорського та першого ректора переяславського педагогічного інституту Івана Стогнія розповідають фотографії різного часу, зафіксовані як в експозиціях музеїв, так і під час різних заходів, зокрема закладання алеї біля будівель ПХДП.

Не були таємницею також теплі стосунки, які склалися між Михайлом Сікорським та Віктором Ющенком, починаючи від роботи останнього на посаді голови Національного банку України і за часів його президентства. У будь який час Віктор Андрійович міг завітати до музею просто неба, щоб разом із Михайлом Івановичем пройтися поміж сільськими хатками. Консультувався він і з приводу створення приватного етнографічного музею. Цікава збірка світлин 2004 р., зроблена під час передвиборної кампанії Ющенка. Віктор Андрійович приїхав до Переяслава і після імпровізованого мітингу-виступу біля нинішньої гімназії імені Володимира Мономаха, разом із Сікорським пройшлися переяславським недільним базаром та подивували місцевих підприємців, приміряючи одяг у палатках.

26 фотографій зроблені під час презентації книги «Скарби Михайла Сікорського» у Меморіальному музеї Григорія Сковороди у 2003 р. Головний герой книги приймає привітання від журналістки та громадської діячки Людмили Мех, від голови «Союзу сприяння інтеграції та інвестицій в економіку України» Михайла Чувардинського та інших. На заході були присутні співробітники заповідника та інтелігенція Переяслава.

Цікава збірка кольорових фотографій соратника Михайла Івановича, агронома НІЕЗ «Переяслав» Безноса Якова Гордійовича, зроблених під час чергового свята у музеї просто неба. Яків Гордійович фотографувався на фоні зелених насаджень, які з'явилися на території МНАПСН в результаті його трудової діяльності.

21 світлина розповідає про святкування колективом заповідника професійного свята – Дня музейника 2004 р. Лунали привітання від місцевих громадських діячів – Бориса Аврамича, Олександра Пироговського, Бориса Глазунова. Народні аматорські колективи представили свої художні номери. Михайло Іванович, незважаючи на свій поважний вік, не відмовляв своїм колегам у танцях. На свято були запрошені як працюючі, так і ветерани музейної справи, котрі, на жаль, на сьогоднішній день вже відійшли у вічність.

Найбільша кількість фотографій з цієї колекції оповідає про ювілеї М. Сікорського. Найдавніша – чорно-біла, зі святкування 60-річчя Михайла Івановича. На сцені Будинку вчителя у два ряди сидять запрошені для привітання гості: Глушко Г., Кірієнко В., Махно Є. та багато інших.

9 світлин датуються 1998 р. – М. І. Сікорського на сцені вітають співробітниця заповідника: Віра Петрівна Мельник, Галина Іванівна Козій, Світлана Анатоліївна Житницька, Людмила Іванівна Доброскок, Наталя Любомирівна Заїка, Валентина Василівна Нікітіна, Ніна Олександрівна Захарчук, Тамара Григорівна Мовша та Людмила Миколаївна Набок. Художник Василь Босенко подарував ювіляру його портрет, а чоловічий квартет «Гетьман» виконав низку українських пісень, включаючи улюблену пісню Михайла Івановича «Чорна хмара наступає». Святковий торт для іменинника виготовив його давній товариш та помічник у створенні музейних експозицій Микола Галактіонович Литвиненко.

13 фотографій розповідають про 80-річний ювілей М. Сікорського. Святкування відбувалося на сцені Районного будинку культури. На захід завітали представники Міністерства культури України, народні артисти України та місцеві художні колективи. Також Михайлу Івановичу було вручено орден Преподобного Нестора Літописця III ступеня.

На 41 світлині відображена історія святкування 85-річчя Михайла Сікорського. На захід завітали директори інших музеїв та заповідників, народний депутат України Кирило Поліщук, своїм виступом привітав камерний хор ПХДПУ та інші артисти і колективи. Багато зображень Михайла Івановича, якого майже не видно за подарунками на сцені.

Тим же роком датується і святкування Зеленої неділі на скансені. Михайло Сікорський фотографується з колективом музейників на Базарній площі. Також на захід завітали і колеги-ветерани туристичної справи – працівники першої туристичної агенції на Переяславщині.

У поданій колекції зібралась велика кількість найрізноманітніших портретів Михайла Івановича. Починаючи з кінця 1940-их рр. і до останніх років життя. У повен зріст та погрудні, художні, для документів, у різні пори року та часу доби.

Також із власного архіву Сікорського прийнято велику кількість візитівок, як вітчизняних громадських діячів і колег по музейній справі, так і закордонних діячів. Близько двох з половиною десятків газет та газетних статей про переяславські музеї та їх творця, кілька десятків вітальних листівок та запрошень на різноманітні заходи.

І це ще далеко не весь архів Михайла Івановича. На наступні кілька років планується провести наукову обробку ще близько п'яти сотень його особистих світлин та документів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Інвентарна книга фондової групи «Михайло Сікорський».

Nataliia KOSTENKO
(Pereiaslav)

**NEW FUND OBJECTS OF THE NATIONAL HISTORICAL AND
ETHNOGRAPHIC RESERVE «PEREIASLAV» RECEIVED IN 2022:
MYKHAILO SIKORSKYI'S ARCHIVE**

The article deals with a segment of new objects of the fund collection of NHER «Pereiaslav», photos and documents from the personal archive of Mykhailo Sikorskyi.

Key words: *Mykhailo Sikorskyi, museums, photos, personal documents.*